

S.M/C 8/12

SM
C^a8
12

Nº 6 - B.O.

S

B. do Fabrega
Q

20/10/12

1056970
SM C^a8 12

449.9-15

FER

QUERTILLE

DES

DIELECTE MENURQUI

per

D. Jaume Ferrer y Tarpal. metje-kirurgia y vocal de se commissio
d'instruccio publique d'queste ciutat, epruvade per dite commissio
en sessio de 7 de Desembre de 1857.

MEÓ:

Imprénte de D. G. I. Serra, coste den Dayá n.º 34.
1858.

19-928A

Equeste quertille es prupiedad de s'eutór; per lu tant, se considererán com epòcrifs, ets eczemplás qui nó estiguin rubricads per se séue ma.

EDVERTENCIE.

Estant menad que e ses escoles púbbbliques de primere eduquació nó s'enseñi altre llenguatge que s'idióme neciunal y essent indispensable que mus velguem es menurquíns des nostru, per epêndrer bé dit idióme, é cregud fér un benefici, e nes méus cumpetriotes, dunt e llum equeste quertille, pruviste de ses notes y refleccions necessaries per es qui l'agin d'enseñar, e fi de que s'estudi des nostru dielècte sigui lu més senzill pussible y lu més fácil de cumpêndrer per se generalidat.

Per se reó de que querexem de llibres elementals; porque's nostru llenguatge es en el die tentíssim dife-

rént des quetelá, velenciá y mellurquí; y perque nó cunvé que se nostre juventud pèrdi inutilmént es témps étudiant d'un modu distint un dielècte que practiquemént ja sab, é preferid edubtar es mètedu d'escríurer lu més eprucsimad pussiblle e se menére que perlam, que seguir réggles de llenguatjes qui nó són es nostru, y que nó ubstant pudem dexar cunsignades, per s'inteligèncie dets escrits qui, pusads en el die segóns us y costum, coste ja e mólt, tant es llegirlós com s'enténdrerls.

Espér per cunsecuént des méus peisans, que tendrán e bé dissimularme tóts es defèctes que puguin trubar en equeste petite pruducció; pués, estant escrite segóns un mètedu nou, essent es nostru dielècte mólt ric de térmes, eduptads de varius idiómes, y feltantmós un dicciunari qui ficsi se cunstrucció propie de cade peraule, precisemént a de cuntenir algunes faltes. Nó ubstant, com es méu ubjècte es, qu' erribem e tenir es menurquíns une nórmes per epèndrer bé ets altres llenguatjes y puder perfecciunarmós emb es demés estudis, esteré setisfét, si equestes faltes qu'é cumes, servexen d'estímul per publicar altres escrits qui, fént-meles cunêxer, cuetjuvin e se mejó instrucció de tóts y ecabin de setisfér es méu desitj.

QUERTILLE

DES

DIELÈCTE MENURQUÍ.

VUCALS O SUNIDUS SIMPLES.

QUERACTE RUMÁ.

A E I O U Y grégue.
a e i o u y

QUERACTE ITÁLIC.

A E I O U Y grégue.
a e i o u y

VERIECIÓNS DE SES VUCALS (1).

E È É	O Ó
e è é	o ó (2).

(1) Per sêbrer distinguir bé es diferents sunidus de ses vucals, cunvé cunêxer es tres eccénts qu' i a en menurquí; es cuals són:

Eccént egud

Eccént grâvé

Eccént circunflècs

(2) Ses veriecións de s'e y de s'o, se veuen en ses peraules *fe*,

CUNSUNANTS SENZILLES.

LLETRE REDÓNE o rumane.		LLETRE BESTERDILLE o itálique.		PRUNUNCIECIÓ.
Mejúscules.	Minúscules.	Mejúscules.	Minúscules.	
B	b	B	b	Bé
D	d	D	d	Dé
F	f	F	f	Fé
L	l	L	l	Lé
M	m	M	m	Mé
N	n	N	n	Né
P	p	P	p	Pé
T	t	T	t	Té
V	v	V	v	Vé

CUNSUNANTS CUMPLICADES.

C	c	C	c	Cé
G	g	G	g	Gué
LL	ll	LL	ll	Llé (3)

bè, bé, po, y nó. En ets escrits menurquins qui nó's seguex es mètedu d'escriurer exí com perlam, e més de ses verieciós espressades, s' a se cunvertex multíssimes vegades emb e y s' o emb u: com se veu en *cara* y *cónsolació* qui se prununcien *care* y *cunsuleció*.

Ses vucals qui precisemént an de dur sémpré es metéx eccént per puder cunservar es séu sunidu, són: è, é, ó. Equelles però qui generalmént nó 'n duen, cuant per réggles d'urtugrefie els ze toque estar eccentuades, e fi de cunservar es séu propi so, an d'estar pruvistes, s' a, s' i, y s' u, de s'eccént egud; s' e, de s'eccént circunflècs; y s' o, de s' eccént grávè: com s'ubsérve en ses peraules *álíque*, *umá*, *círcul*, *viuk*, *búxule*, *cumú*, *béurer*, *elê*, *pòrtic*, *idò*.

(3) Se ll té tembé es so de dues l seperades; però, per evitar cun-

Ñ	ñ	Ñ	ñ	Ñé (4) ⁷
R	r	R	r	Ré
X	x	X	x	Xé (5)
S	s	S	s	Se
Z	z	Z	z	Ze
J	j	J	j	Jé
Q	q	Q	q	Qué

CUNSUNANTS ESCEDÉNTS,

QUI S'USEN POC Y QUI PUDRIEN SUPRIMIRSE.

K	k	K	k	Ka, ca o qa
H	h	H	h	Atx
CH	ch	CH	ch	Que (6)
Ph	ph	Ph	ph	Fa
Ç	ç	Ç	ç	Cedille
W	w	W	w	Dóbbles u

EBECEDARI MENURQUÍ.

A B C D È F G I J L LL M
N Ñ O P Q R S T U V X Y Z

fusió, es milló quédi sustituid dit sunidu per es de *tl*, en ses peraules *metle*, *setle*, *bitlu*, *etlot*, *bitlet*, *sútlere* y altres.

(4) Se ñ está en lloc de *ny*, per reó de simplifiqueció.

(5) Edemés d'equest sunidu que té se *x*, com se veu en *péx*, *xete*, *xòrig*, se ni an cunsiderad altres dós: un qui's suplex per *cs*, com emb *esficsie*; y un altre per *cz*, com emb *eczámen*.

(6) Se *ch* quéde suplida per se *c* y per se *q*.

(4) *Diptongus* o erticulecions de dues vucals, pruvists de s'eccent que curreston e se vucal qui té se forse de s'expressió.

Ái áu eá èi éi êu éu èu iá iê ié iè ió íu òi ói òu óu uá ué úi uò úu (7).

Triptongus o erticulecions de tres vucals, pruvists de s'eccent que curreston e se vucal qui té se forse de s'expressió.

Eáu iáu iêu uái uáu uêu (8).

Sílebes d'une cunsunant y une vucal puspussade o siguin d'erticuleció dirècte simple (9).

Bé	ba	be	bi	bè	bo	bu	bó
Dé	di	dè	do	de	dó	da	du
Fé	fo	fu	fa	fó	fi	fè	fe
Lé	lu	lo	le	li	lè	ló	la
Mé	mu	me	mo	mè	ma	mi	mó

(7) S'epliqueció d'equests diptongus se veu en ses peraules *ventái, pante, teant, feine, réine, deute, néule, sèurer, petriarque, fiet, riére, cièncie, furmeció, piule, cumbò, funói, còurer, póu, quart, cuére, buine, cuote, relhú.*

(8) S'epliqueció d'equest triptongus se té en ses peraules *veau, enviáu, feu, eguait, suau, cueu.*

(9) Per se furmeció de ses sílebes, ses cunsunants seguexen ge-

Né	nó	nè	ni	ne	na	nu	no
Pé	pa	pó	pè	po	pe	pu	pi
Té	te	to	ta	tè	tó	ti	tu
Vé	vè	ve	vu	va	vi	vo	vó.
Cé	ci	ce	cè	co	có	ca	cu
Gué	gue	gui	guè	gó	go	gu	ga
Güé	güe	güi	güè	gua	guo	guu	guó
Gé	gi	gè	ge				
Llé	lla	lli	llè	llo	lle	llu	lló
Ñé	ñó	ñu	ñe	ño	ñè	ña	ñi
Ré	ru	ró	re	rè	ri	ro	ra
Xé	xo	xu	xa	xe	xi	xó	xè
Se	si	sé	su	so	sè	sa	só

neralmént es sunidus de se séue prununciació. S'esceptuen nó ubstant s'h, qui's calle sémpre, y ses siguénts, qui sufrexen elgun canvi o necessiten tenirse présents.

Se *c*, cuant precedex *e a, o, ó, u*, o seguex e cualsevol vucal, fa *qa, qo, qó, qu, aq, eq, èq, éq, iq, oq, óq, uq*; però cuant precedex *e e, è, é, i*, fa *se, sè, sé si*.

Se *q*, cuant va devant *a, o, ó, u*, o derrère cualsevol vucal, fa *ga, go, gó gu, aq, eq, èq, éq, iq, oq, óq, uq*; però si va devant *e, è, é, i*, fa *jé, jè, jé, ji*; necessitant d'une *u* intermèdie, qui's calle, per tenir es primé sunidu; d'equeste menére: *gue guè qué gui*.

Se *q*, necessite, com se *q*, d'une *u* intermèdie, qui's calle, antes de *e, è, é, i*, (d'equeste menére: *que, què, qué, qui*), per fèr es metèx sunidu qu' en ses altres vucals.

Se *ch*, té es sunidu de se *q* o *k*.

Se *ph*, sone com se *f*.

Se *C*, equival e se *s* en tótes uquesions, sense pessar e *z*.

Y se *w*, se prununcie con se *u* o *v*.

Ze	za	zi	zè	zo	zé	zu	zó
Jé	jó	jo	jè	ju	ji	je	ja
Qué	que	què	qui	qu	qa	qo	qó
Qua	qüe	qüè	qüé	qüi	quó	quu	quo
Ka	ku	ko	kó	ki	ke	ké	kè
Ha	he	hé	hè	hi	ho	hó	hu
Ché	chi	cho	che	chu	chè	chó	cha
Pha	phi	pho	phu	phe	phó	phè	phé
Çe	çu	çè	çi	çó	ça	ço	çé
Wu	we	wi	wó	wè	wo	wé	wa.

Bissílebus d'une vucal o diptongu emb une erticuleció dirècte simple (10).

A-le u-pe è-lu a-re é-re o-re o-mu o-di

(10) E mesura qu'es dexeables enerán eczercitanse emb es bis-sílebus y pulissílebus, es mèstre els a d'imbuir ses verieciós que sufrenen ses lletres *r* y *s* quant s'ejuntan unes sílebes en ses altres per furmar ses peraules; y són ses siguents:

Se *r*, en principi de peraule y en mitj d'élle quant va precedide de *l, n, r, s*, té es so fort, com se veu en *rávec, quelrade, ónre, tirrie, Isreèl*; però entre dues vucals, quant es final y quant va precedide de *b, d, f, c, g, p, t*, o bé seguide de calsevol cunsunant, ménus se *r*, té un sunidu més suávé: tal s'ubsérve en *querete, perar, brót, dre-gó, fret, crie, grane, primé, trente, erbitre, arne, arque, turtugue, etc.*

Se *s*, en principi de peraule y en mitj d'élle quant es dóbble o quant va precedide d'une altre cunsunant, té es séu propi so, com se veu en *sebate, pessete, quensó, catse, calse, Pèrsie*; però sole, entre dues vucals, té es sunidu de *z*: tal u veim en *pusade, presó, cause* y altres.

u-má i-te o-lle é-gu o-pi e-xí u-ne ó-ne
 a-mu o-li u-ló a-me a-vi i-ve a-se o-ru a-li
 a-xe o-que u-le e-xò è-cu o-de i-re u-te
 ai-gu ei-ne ai-re ua-de au-be au-le éu-re
 au-re ué-re.

Bissílebus de dues erticulecions dirèctes simples.

Ba-ve ma-re co-se pó-me lla-ne pa-re
 ra-te pi-te no-ne ve-te llu-ne fu-re ga-te
 tu-te xé-xe ca-xe zè-ru da-me bó-te du-ru
 ce-re fa-me ga-ne jó-ve lla-te me-ló nè-nu
 so-le to-ru ve-ne do-ne fo-re la-mu pi-pe
 ro-de ti-te pa-ñu gó-te po-te co-vu pa-te
 su-ru ca-ñe llé-gu ca-ne ve-rí sa-que vo-re
 bo-ve pa-pe bu-vé llo-ru ba-ve va-que bi-su
 mo-ru ru-de.

Pulissílebus de tres o més erticulecions dirèctes simples.

Be-vé-re ve-que-te que-pi-tá gue-ve-te be-re-
 ná mu-na-de be-ra-ne cu-ró-ne bu-tu-na-de
 que-na-ri lle-xi-va-de pi-lo-te ri-que-se tu-que-
 dó que-po-te llu-me-né-re cu-xi-né-re pu-re-
 se re-té-re te-me-ra-ri re-tu-lí pe-ta-te ri-bé-

lle que-di-re que-ne-pè pe-re-se su-pé-re re-
mu-lí si-vé-lle mu-li-na-de si-ve-dé-re que-re-
gu-lí su-ta-ne be-re-ne-te que-po-te fe-ri-ne
bu-fe-te cu-la-de bu-fe-ta-de te-fe-tá que-re-bó
que-re-gu-li-na-de.

*Pulissílebus de vucal o diptongu emb
articulecions dirèctes simples.*

Á-gue-de ei-ga-de á-li-gue ei-gu-dé á-ni-
me e-be-ce-da-ri e-bo-nu ò-li-be e-ca-tu
u-li-ve e-fu-gi u-li-ve-rá e-gu-de-se u-li-vé-re
e-le-ne u-re-cá e-lu-de i-lle-te u-ru-gue e-ma-
gu u-su-re eu-be-rá u-ru-né-lle eu-di-to-ri
u-tó-ñu eu-fá-be-gue u-na-de eu-rí-cu-le ò-pe-
re u-ra-ne.

*Sílebes d'une vucal antepusade e une cun-
sunant o siguin d'articuleció invèrse simple.*

Eb	ab	éb	ib	ob	èb	ub	ób
Ed	id	ód	èd	éd	ad	od	ud
Ef	of	uf	éf	óf	èf	if	af
El	ul	ól	il	al	él	ol	èl
Em	am	ém	um	im	èm	óm	om
En	in	an	èn	én	on	un	ón
Ep	up	èp	óp	ap	ip	op	ép

Et ót it ut ét èt ot at
Ev av óv èv iv uv év ov

Ec ac èc ic oc éc uc óc

Eg ig og ég ag ug óg èg

Ell ull all óll ill èll éll oll

Eñ óñ èñ añ oñ uñ éñ iñ

Er or ur ér ar ir ór èr

Ex ax éx ox èx óx ix ux

Es is os us ès as és ós

Ez uz éz óz iz oz èz az

Ej aj ij èj oj éj ój uj

Eq oq èq aq éq óq uq iq

Ek èk ék uk ok ik uk ók

Eh oh uh éh ih óh èh ah

Ech ich óch uch èch och ach éch

Eph uph éph oph aph èhp óph iph

Eç oç óç uç èç iç éc aç

Ew iw èw ów aw éw uw ow

*Bissílebus d'erticuleciós simples, invèrses
y dirèctes.*

Ar-ne or-di al-gue ur-que an-se ar-pe or-
gue as-cu ór-de ar-me er-mé it-se ar-ri ón-su

ur-ne èr-gu as-te un-se at-xe ar-que ol-de
ar-gue ér-be ón-re.

Pulissílebus d'erticuleciós simples, invèrses y dirèctes.

Er-gó-lle án-cu-re ar-li-quí el-có-ve el-
que-lí el-te-se el-ti-ve-se el-tu-re ur-tu-lá
em-pa-ru ur-ba-nu em-pó-lle em-pa-ru en-
te-ne en-xo-ve er-ca-de ur-ti-gue er-gi-le er-
ma-de er-ma-ri er-mi-ñu er-ri-bu er-te-sá er-
ti-fi-ci er-ti-llé es-ca-le es-ca-te es-cu-dé-lle
es-cu-mé-re es-cu-pi-ñe es-mu-le-dó-re ul-fa-
tu es-ti-só-re es-pi-ne et-ze-ro-le un-tu-re.

*Munussílebus d'une cunsunant antepusade
o puspusade e un diptongu, cunstituint erti-
culeció simple, dirècte o invèrse.*

Dai pau lléi seu pèu lléu niu bou pói veu
piu rai nau sèu fói mai dau riu néu sou séu
mèu méu tai véi deu Déu dèu tiá tió pòu
viu nou ais óis uet uis uot ous ois.

*Munussílebus de vucal o diptongu emb
une cunsunant antepusade y un'altre pus-
pusade o siguin d'erticuleció cumposte de
dirècte y invèrse simple.*

Ball col fus duc fèl gas fas coll mul lid
cus mèl llit mud llus mótllum nus ñoc nas
pel call pas cor rum ruc sal ram sus cóc sor
tóm vel tir vós xec zic pus mil sud zac vil
tós mal vas sol mar péx dós més son sis sèt
sed pic pañ puñ rót rac rul reñ res pes bec
vuit plus cuit buid méus pèus nius veus
tais faus fuit.

*Sílebes de dues cunsunants antepusades e
une vucal o siguin d'erticuleció dirècte dóbble.*

Ble	bla	bló	blè	bli	blo	blé	blu
Clé	clu	cli	clo	clè	cló	cle	cla
Flè	fli	fle	fla	flo	flu	fló	flé
Gli	glo	glu	gló	gle	glé	glè	gla
Plé	ple	pló	pla	plu	plo	plè	pli
Bre	bru	bré	bro	bri	brè	bra	bró
Cré	cra	cro	cre	cró	cru	crè	cri
Drè	dri	dró	dra	dré	dre	dro	dru

Fri	fre	fru	frè	fro	fra	fró	fré
Gra	gro	gré	gri	grè	gru	gre	gró
Pro	pru	pró	prè	pri	pré	pre	pra
Tru	tre	tri	tró	tré	tra	tro	trè

*Sílebes d'una vocal y dues cunsunants
puspusades o siguin d'articulació invèrse
dóbbles.*

Ebs	abs	ébs	ibs	obs	óbs	èbs	ubs
Ecs	ocs	écs	acs	ócs	ucs	ics	ècs
Eds	ads	éds	ods	èds	ids	óds	uds
Efs	ofs	ifs	èfs	ufs	éfs	afs	ófs
Egs	igs	ugs	ógs	égs	ogs	ègs	ags
Elc	ólc	èlc	ulc	élc	olc	alc	ilc
Elm	élm	ilm	èlm	alm	ólm	ulm	olm
Els	als	óls	ols	éls	èls	ils	uls
Elt	olt	élt	ilt	ólt	ult	èlt	alt
Ells	ills	alls	élls	ulls	olls	ólls	èlls
Emb	umb	omb	imb	émb	amb	èmb	ómb
Emp	amp	èmp	ómp	émp	ump	omp	imp
Ems	óms	éms	ims	oms	èms	ams	ums
Enc	inc	anc	ènc	unc	ónc	énc	onc
Ens	ons	èns	ins	éns	uns	óns	ans
Ent	ént	ont	ènt	ónt	ant	unt	int
Eñs	uñs	èñs	oñs	éñs	óñs	añs	iñs

Eps	aps	ups	éps	ops	èps	óps	ips
Erc	irc	orc	urc	èrc	órc	érc	arc
Erd	ord	ard	érd	órd	èrd	ird	urd
Erm	urm	èrm	arm	érm	orm	irm	órm
Ers	èrs	ors	érs	órs	urs	ars	irs
Ert	art	ért	ort	èrt	órt	irt	urt
Est	ist	ost	ust	ast	ést	óst	èst
Etj	utj	itj	étj	ótj	ètj	atj	otj
Ets	ots	éts	óts	its	uts	èts	ats

Munussílebus d'erticuleció cumposte de dirècte dóbble y invèrse simple o de dirècte simple y invèrse dóbble.

Gras blad gram bram creus gros claus
traus grog plóm gréx dril crus tros flam clot
pels gólls puals fils pólls cols rems pans réms
caps mars calls peñs curs mans pits pics dits
guañs móts muds lléts féts cucs fósc seps cost
llétj bast zinc bóñs pañs bañs parc ferm tèrs
port pans.

Munussílebus d'erticuleció cumposte de dirècte y invèrse dóbbles.

Grans trons prims bruts fruits frits flacs

plats brics crits gruñs crics blens proms
gróps crecs trèts cracs brins dracs crins drets
clots plegs trast frets prégs plant bróts.

*Silebes d'une vucal y tres cunsunants pus-
pusades o siguin d'erticuleció invèrse triple.*

Elms alms olms élms ólms èlms ilms ulms
Emps omps èmps amps umps émps ómps imp
Encs uncs oncs incs èncs óncs éncs anc
Ents ènts ints onts unts énts ants ónts
Erbs arbs érbs urbs órbs èrbs irbs orbs
Ercs orcs arcs èrcs urcs órcs ércs ircs
Erns irns orns érn timer órn timer èrn timer arn timer urn
Erps urps érps orps èrps irps órps arps
Erts èrts orts érts órts urts arts irts
Ests osts ósts èsts ists ésts asts usts

*Munussílebus d'erticuleció cumposte de di-
rècte simple o dóbble y invèrse triple.*

Tróncs sants tésts francs trens morts
crancs salms punts forts bancs gusts cants
munts porcs fórn timer carn timer corp timer cèrt timer cént
verds bórd timer còrc timer just timer curt timer fart timer frónt timer sérp
témp timer part timer carc timer camp timer pèrn timer vérb.

ECZERCICI DES SILEBETJ. (11)

Es sig-nus fu-ne-men-tals de se lec-tu-re se di-uen lle-tres.

(11) Essent se lecture es vertedé eczercici des silebetj, es necessari tenir présent, desde es mumént que mus dediquem e élle, qu' es custum a intruduid quellar se *r* final des présent d' infinitiu de tóts es vérbs qui nó siguin recíprucus, y qu' els eccénts, e més de servir per es so de ses lletres, servexen tembé per dunar es so o se forse e ses peraules. Exí es que s' an de tenir en cónte ses réggles siguénts:

Primère. Ses peraules qui nó duen eccént y acaben en vucal, com *paume*, *pere*, *cuine*, s' an de cunsiderar com si' l duguéssin demunt se penúltime sílebe, e escepció de ses cumpostes d' un vérb y un prunom, qui se cunsidéren eccentuades e se sílebe final: tal se veu en *dirli*, *cunexerle*, *espusarse* &c.

Segóne. Ses peraules qui nó duen eccént y ecaben per cunsuant, com *custad*, *pertir*, *bulet*, se deuen cunsiderar eccentuades e se derrére sílebe, e escepció de ses de plurals de noms cuius singulars terminen en vucal y ses de plurals de vérbs equebades en *n*, qui s' an de cunsiderar eccentuades e se penúltime: com se veu en *subersades*, *pumades*, *posen*, *fumen*.

Tercére. Ses peraules qui duen un eccént, indiquen qu' éll a de servir per dunar es sunidu e se vucal qui' l du y perque recaigui demunt se sílebe qu' élle fórme se forse de se peraule; tal sutseex en *bèque*, *sintéll*, *belcó*, *vusté* y altres.

Cuarte. Ses peraules qui duen dós eccénts, si són cumpostes, indiquen qu' es derré es es qui servex per es so de se peraule, com se veu en *décèt*; y si són simples, seguexen ses réggles de ses qui nó' n duen cap, com s' ubsérve emb *ánté*.

E més de lu dit, i a es signus entmenads urtugráfics; cuius usus se deuen cunêxer per tenirlós sémpré présents en se lecture y fér se degude epliqueció. Equestes signus són:

Epòstrufu ' Cutlucad entre dues peraules, denote que se derrére vucal de se peraule qui precedex o se primère de se qui seguex están suprimides: com *s' égüe*, *s' ivèrn*, *qui' ls*, qui equivalen e se *egue*, *es ivèrn*, *qui els*.

Ses sim-ples y cla-res es-pre-cións o cum-bi-ne-cións de ses lle-tres se di-uen sí-le-bes.

Ses sig-ni-fi-que-cións de ses sí-le-bes o ses que

Guió gros — Servex per indicar ets eparts d'un escrit cupiad, per sepearar lu que diuen es distints interlucutós d'un diálogu y per fér es metéx ufici qu' es perèntesis y cleudatur.

Guió petit - Servex per ejuntar ses sílebes cuant están sepearades per es silebetj y cuant nó queb tóte se peraule emb une retxe.

Punts suspensius Denoten que s' a de fér une pause fursade en se lecture, perque 's calle elgune cose.

Perèntessis y cleudatur () Servexen per inclòurer elgunes peraules qui s' an de dir en to diterént.

Dierèsis .. Cutlucad demunt s' u de ses sílebes *que, qui, que, qui*, fa que 's prununcie dite *u*: com se veu emb *ugüént*.

Cóme , Indique que s' a de fér une petite pause en se lecture.

Punt . Indique que s' a de fer une pause complèrte cuant se llegex.

Punt y cóme ; Servex per fer une pause un poc més grosse qu' en se cóme, però sense equebar es to de se lecture.

Dós punts : Servexen tembé per fér une pause un poc més grosse qu' en se cóme y qu' emb es punt y cóme, però sense equebar se lecture; y edemés criden s' etenció sóbre lu qui seguex.

Punts interruguetius ¿ ? Denoten que ses peraules qu' ecumpañen an de pèndrer es to de pregunte.

Punts edmiretius ¡ ! Denoten que ses peraules qu' ecumpañen an de pèndrer es to d' edmireció.

Cómes « » Señalen que ses peraules qu' inclouen són elgune cite o que 's deu púsar demunt éllas s' etenció.

Es troben edemés, en se lecture, elguns altres signus, com són ses *notes*, ses *ebrevietures*, elguns señals *tequigráfcis* y es *nómbres erábigs y rumans*; cuie espliqueció es fore ja de s' ubjècte d' equeste quertille y cuiu us tendrán uquesió d' epèndrer es dexeables en s' estudi de cualsevol gremátique y en s' eritmétique.

re-sul-ten d'u-nir-se u-nes en ses al-tres, se di-uen pe-rau-les.

Ses pe-rau-les, per si so-les o lli-ga-des en-tre si d'un mo-du sig-ni-fi-que-tíu, cuns-ti-tue-xen es per-lar o si-gui es llen-guat-je pro-pi de s' o-mu.

Per pu-der sê-brer dis-tin-guir bé ses lle-tres qui en-tren en se fur-me-ció de ses sí-le-bes y ses sí-le-bes qui fór-men o po-den fur-mar ses pe-rau-les, es ne-ces-sa-ri lle-gir mólt.

Lle-gir, es es-pres-sar, per mè-di de lle-tres. ses pe-rau-les que deim cuant per-lam; de mo-du que, se lec-tu-re, nó 's al-tre co-se més, qu'es nos-tru pro-pi llen-guat-je, re-pre-sen-tad per sig-nus.

Per lle-gir bé, es in-dis-pen-sab-ble cu-nê-xer,

En pri-mé lloc: es sunidus y ve-lórs de ca-de u-ne de ses lle-tres, com i-gual-mént tó-tes ses ve-rie-cions qu'é-lles su-fre-xen emb es si-le-betj y fur-me-ció de ses pe-rau-les.

En se-gón lloc: ets eccénts que cur-res-po-nen e ca-de u-ne de ses lle-tres per es séu pro-pi so y es que cur-res-po-nen e ca-de u-ne de ses pe-rau-les per pru-nun-ciar-les sém-pre d'u-ne me-té-xe me-né-re y te-nir es sig-ni-fi-cads qu'els ze per-to-quen.

En ter-cé lloc: ses pe-rau-les, si són *re-gu-lás*, *e-gu-des* o *es-drú-ju-les*, si són sim-ples o cum-pos-tes y e qui-ne part de s'u-re-ció per-te-ne-xen.

En quart lloc: es sig-nus e-nu-me-nads ur-tu-gra-fics y ets u-sus e qu'es-tán des-ti-nads.

En quint lloc: se cuns-truc-ció y ver-te-dé sen-tit de se lec-tu-re.

Es-sent pre-ci-sus, pués, tóts e-quests cu-ne-xe-ménts y el-gans més, per sê-brer lle-gir com cur-res-pon; y e-vent

ne-ces-si-tad tants de sig-gles se lec-tu-re per er-ri-bar e s'estat qu'e-vuí di-e 's tro-be, em de te-nir sém-pre pre-sént, que nó mus bes-tam nol-trus sols per e-pên-drer lu que tant de tre-bái a cus-tat e ten-tís-sims des nos-trus sem-blants.

Ve-ne-rem, per cun-se-cuént, es mès-tres, qui mus im-bue-xen ses pri-mé-res llis-sóns y mus en-se-ñen es que-mí ver-te-dé, per-que pu-guem er-ri-bar des-pués e se nos-tre per-fec-ció.

Y ve-ne-rem en me-jó mu-tíu e Déu, eu-tór de tót lu cre-ad, per e-ver-mós du-nad que-pe-ci-dat per e-pên-drer lu que mus en-se-ñen es mès-tres y dis-pu-si-ció per ed-mi-rar ses me-re-ve-lles de se sé-ue gran o-bre, e-nu-me-na-de U-ni-vèrs.

ECZERCICI DE SE LECTURE.

Si ses necións civilisades puguéssin simplificar es séu idióme y refurmarló complétemént, nó titubetjerien en feró, eteses ses ventatjes de senzillese y ermusure qu'et-quiriríe es séu llenguatje; però, com dites necións están plegades de llibres elementals qui servexen de funemént e néts altres demés llibres, se veuen ubbligades e enar mólt e poc poc emb equeste refórme, e fi de nó pèrdrer en s'ebendónu des llibres y ducuménts ja escrits, ses ventatjes que pudrie prduirlis une rápida innuveció. Nol-trus, emperó, qui querexem, tant de llibres elementals com d'altre caste, y qui'scrivim e quepritxu un me-nurquí mólt diferént des que perlam, pudem edelentar un petit més y eduptar, nó une refórme complétemént filusófique, qui pudrie desturbarmós per epêndrer ets altres llenguatjes, sinó se més eprupiade e nets edelan-tus del díe.

Fins are, per epêndrer es menurquí, em egud de seguir dós quemins mólt upusads y qui nó cunduxen e un metéx fi. Per mèdi de se cunverseció y trattu emb es nostrus peisans, sehem es menurquí exí com se parle evúi díe; y mediant ets eleménts escrits de que mus servim, eprenin un altre llenguatje qui nó cunsone eczac-temént emb es nostru. Cuant vulem escriúr, u em de fêr en quetelá, velenciá o bé questellenisant ses nostres espressións; però, si nó'n sehem en menurquí, qui 's es perlar que més usám, com n'em de sêbrer emb un altre llenguatje qui, e més de ser distint, nó'l prectiquetjam casi mai? Per pruduirmós bé en menurquí questellenisad, es precis cunêxer s'etimulugíe de tóts es térmes menurquíns y questellans; per espresarmós bé en velenciá o quetelá, es indispensabbe sêbrer es modu com están cunstruïdes tótes ses perau-les velencianes o quetelanes; y noltrus, nó solemént querexem en general de tóts equets cunexeménts, sinó qu'esteim despruvists de réggles propies. Res d'estrañ es, per lu tant, que pusem desberats e nes nostrus escrits, que mus espressem emb un llenguatje qui nó 's velenciá, quetelá, ni menurquí, y qu'escriguem tant diferéntmént uns dets altres.

Com equeste petite producció nó 's altre cose q' une quertille, nó deurie cuntenir més réggles que ses precisemént necessaries per epêndrer de llegir; nó ubs- tant, crec que contribuirá e fêr més eceptable es mètedu que prupos, si, per escriúr de se menére que perlam, eñedesc ses siguénts:

Primére. Méntres nó tenguem dicciunari, en lloc d'enar e cercar s'etimulugíe de ses nostres paraules e nets altres llenguatjes, lu cual es sumemént difícil

per se generelidat, cunvé escudriñar ses lletres en que les prununciam y escriurerles segóns es queracte propi des nostru dielècte.

Segóne. Per sêbrer quines són ses vertedéres lletres finals d'equelles peraulas equebades en cunsunants qui e primére viste nó's poden cunêxer bé, mus veldrem des derivads. Exí per escriurer *castig, cric, lletj, témps, cep y estimad*, veént qu' es séus derivads són: *questigar, crique, llétje, tempural, cepet, estimate*; y nó *questicar, crigue, llétxe, temsural, cebet, estimate*, puserem per lletres finals *g, c, tj, mps, p y d*, epesar de que entre *cric y crique* i agi se diferèncie de *c y q*; pués per reó des dós sunidus de se *c*, se quenvien dites dues cunsunants mólt frecuéntmént.

Tercére. Com ses vucals qui verien, an d'estar pruvistes sémpré dets eccénts currepunénts, per puder gusar des séu propi so, y com tótes ses peraulas tenen tembè s' eccént especial qu' an estebblèrt e cade une s' us y custum, es llenguatje menurquí, e fi d'evitar se cunfusió que prudirie tante copie d' eccénts, á instituid que,

Ses peraulas derivades, si nó ténen es séu eccént propi demunt ses metéxes vucals qu' il duen en ses primitives, sufrexen en dites vucals equests canvis: Si són *a, é, è*. quéden cunvertides emb *e*; com se veu en *pestete, pestar, pestedó, pestère*, qui prucedexen de *paste*; *erbete, erbulari, erburisar, erbote*, qui pruvénen d'*erbe*; y *tenet, tenére, tenot, tenetjar*, qui deriven de *tè*. Però, si dites vucals són *o, ó*, se cunvertexen emb *u*; com s' ubsérve en *pulissó, pulissete, pulissade, pulissunade*, qui vénen de *pòlisse*; y *butade, butete, butasse, buté*, qui deriven de *bóte*.

Ses peraules equebades en vucal, nó necessiten eccént, per cunsiderarse eccentuades e se penúltime sílebe, o bé e se derrére, si están cumpostes d' un vérb y un prunom; per lu que, sols se puserá en equelles qui l' agin de menestér per es so de colque vucal y en equelles qui, surtint d' equeste réggle, siguin egudes o esdrújules.

Ses peraules equebades en cunsunant, nó necessiten eccént, per cunsiderarse eccentuades e se derrére sílebe, o bé e se penúltime, si són plurals de vérbs equebads en *n* o plurals de noms qui's singular ecabe en vucal; per cunsecuént, sols se puserá en equelles qui'l necessitin per es so de colque lletre y en ses qui surtin d' equeste réggle.

Ses peraules equebades per dues vucals, si dites vucals fórmen diptongu y se peraule es egude, s' an d' eccentuar e se vucal que currepon; y si nó'l fórmen, s' an d' eccentuar tembé e se qui u requerex e fi d' evitar cunfusió. S' esceptuen es munussílebus qui nó necessiten eccént per es so de colque vucal o per dunar tóte se forse de s' espressió e se derrére, y ses persónes des vérbs, per lu mólt frecuents que són, y perque, si nó més són dues ses vucals finals, s' eccént sol recaurer sémpré demunt se primére; com *emerie*, *dunau*, *escriuiu*, *beveu*, *pendrie*. Ses persones, però, des vérbs, equebades per més de dues vucals, no duen s' eccént demunt ninguna de ses dues derréres, com se veu emb *emaueu*, *cuieu*, *dueu*, *pudieu*, e escepció de ses priméres y tercéres des singular des présent ó cuecsistént d' indiquetiu d' elguns vérbs, com *muau*, *puau*, *cuie*, *uie*, qui seguexen se réggle enterior.

Ses peraules qui duen un eccént esprés per es su-

nidu de colque vucal y dit eccént nó's es que curre-
pon e nes des séu propi so, (lu cual sol sutseir emb
algunes cumpostes y en ses eduptades sense innuveció
d'un llenguatje diferént) tant si necessiten com nó
es según eccént, per es sunidu de se vucal demunt
qui recau, sels i a de puser, perque nó prenguin une
espressió y signifieció distintas. Exí, pués, s' escriu-
rán en dós eccénts, *déviuit*, *dénou*, *decément*, *grávé*,
infámé, *suávé* y altres.

Cuarte. S' y, uniquemént s' a d' usar tóte sole com
e cunjunció, per lu tant nó se li puserá mai ningun
eccént.

Quinte. S' epòstrufa tan sols s' a d' usar per su-
primir vucals qui nó faxin falte per se bone cum-
prensió de ses peraules. Per consecuént, nó's puserá
mai entr' equelles qui ténguin en mitj un altre signu
urtugráfic, ni entre ses qui une d' éllas nó consti més
que d' une lletre qui agi de quedar suprimide; pués, es
milló e vegades nó usarló, que suprimir cèrtes vucals.

Sèste. Perque se lecture sigui més fácil y currècte,
s' an d' evitar, en ets escrits, ses cunsunants escedénts,
tótes equelles cumpliquecions qui nó siguin entére-
mént precises, es canvi o descuit dets eccénts demunt
ses vucals qui les requerexen, tant per es séu propi
so com per es de se peraule, y s' exclusió de se *r* final
des présent d' infinitiu de tóts es vérbs; pués si are es
custum a intruduid es quellarle, méntres nó passin
e recíprucus, tal vegade emb es temps s' edupterá se
séue prununciació, com cunvendrie.

Interin nó tenguem une gremátique eprupiade, cree
qu' emb equest petit cunjunt de réggles, se genereli-
dad des menurquíns pudrem escriúr es nostru die-

lècte exí com are's parle y enténdrer lu qu' escri-
guem en bestante fecilidat; pués, si bé es nostru llen-
guatje perex prucedir de s' entig lemusí, a veriad tant,
emb es rócé qu' em tengud en distintes necións, que
si multíssimes perauls mus vénen d' éll, ni a móltres
altres qui prucedexen des questellá, des frences, de
s' ingles, de s' iteliá, de s' erab y de diferénts altres
idiómes; lu cual fa que nó's sembli ja de res e nes
dielècte primitíu y siguin necessaries réggles propies
per puderló cumprêndrer com currepon.

